

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 259

עקב תשע"ב

דברים הללו נכתבו גם בספר "קרנן העני", ושמעתי שגם ה"בן איש חי" אומר כך.

"ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה" (ז יד) הרצון לזכות בילדים משותף הוא לכל האנשים בעולם כולו, אולם בעם ישראל קיים רצון נוסף, הכרוך בו: "ונהיה אנחנו וצאצאינו... כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה", והננו מייחלים שהדורות שאותם נזכה להקים יהיו דורות ישרים ומברכים ההולכים בדרך ה'. בהתחשב במצב הדור ובנסיונות הקשים העומדים לפתחנו מדי רגע ורגע – אין התקוות הללו פשוטות כלל ועיקר, ודמעות רבות נדרשות מאתנו כדי לזכות בכך.

מרטיט להתבונן במבט קדשו של ה"חפץ חיים" זצ"ל על ענין זה, כפי שמובא בספר "מאיר עיני ישראל":

רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל ספר ששמע מן הרבנית ויזנפלד, בתה של הרבנית זקס ע"ה, בת ה"חפץ חיים" זיע"א, שכאשר נשאה, נגשה אל אמה ובקשה ממנה ברכה ליום כלולותיה.

האם ברכה אותה: "שיהיו לך הרבה ילדים".

"אמא", אמרה הבת, "אני רוצה ילדים טובים".

נענתה הרבנית ואמרה לה: "ביום נשואי נגשתי אף אני אל אבי הגדול ובקשתיו שיברך אותי בילדים צדיקים. הוא ברך אותי ואמר: 'שהרבונו של עולם יתן לך הרבה ילדים'... תמהתי ואמרתי לו: 'אבא, בקשתי דבר אחר'. ואז אמר לי אבי: 'בדור שבו אנו חיים כיום ישנה סכנה גדולה עד מאד לדור הצעיר, אם יהיו לך הרבה ילדים, ישאר משהו מהם ליהדות...'".

"וגם את הצרעה ישלח ה' אלקיך במ עז אבד הנשארים והנסתרים מפניך" (ז, כ)

ברש"י: הצרעה – מין שרץ העוף, שהיתה זורקת בהם מרה ומסרסתן ומסמאה את עיניהם בכל מקום שהיו נסתרים שם.

על מה ולמה הגיע להם עונש כזה?

באר רבי יהונתן איבשיץ בספרו "תפארת יהונתן": שבעת עמי הארץ היו כנענים, והיו הנכדים של חם, שראה את ערוות אביו, נח, וסרסו. וזאת המדה כנגד מדה – רעה תחת רעה. כיון שראה את ערות אביו, לכן הצרעה סמאתן, וכיון שסרסו היתה מסרסתן.

בספר 'בסופה ובסערה' המתאר את תולדות חייו של הרב המלבי"ם, מספר, כי בשנת תרכ"ו, כשנתים לאחר שגרמו המשכילים לרב המלבי"ם לעזוב את העיר בוקרשט מכח צו השלטונות, נכתבה הרשומה הבאה:

"והיה עקב" (ז, יב)

דוד המלך אומר: "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך" (תהלים קיט, נט)

יש שבארו פסוק זה, כשיטה יעילה להתמודד עם היצר הרע שמפריע לאדם ללמד תורה ולקיים מצוות.

אומר דוד המלך, יאמר האדם: "חשבתי דרכי", כלומר אני הולך עתה לטייל, לשאוף אויר צח... ומוכן שהיצר הרע בעד. אלא שתוך כדי טיול, "ואשיבה רגלי אל עדתיך" – לפתע הוא נכנס לבית המדרש ומתיישב ללמד תורה, ככתוב... אבל אם מראש היה מחליט שהוא הולך ללמוד, רוב הסכויים שהיצר הרע לא היה מאפשר לו כלל לצאת מהבית.

"אם פגע בך מנול זה – משכהו לבית המדרש" (סכה נב ע"ב). כיצד נתן למשוך את היצר הרע לבית המדרש? על ידי ספורים ואמתלאות שונות, ותוך כדי כך נכנסים עמו לבית המדרש.

דבר זה – אומר בעל "דבש השדה" – רמוז כאן בפסוק: "והיה עקב" – עליך לעבוד עם היצר הרע ב"עקב" – עם אמתלאות ותרוצים שונים ["עקב כך ועקב כך..."]. באופן זה, תצליח למשכו לבית המדרש.

"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלקיך את-הברית ואת-החסד אשר נשבע לאבותיך" (ז, יב)

בהפטרה שמפטירים בשחרית של תשעה באב, אנו קוראים: "עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לוא נושענו" (ירמיה ח, כ).

מובא בגמרא במסכת עבודה זרה (ט ע"א): "תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוי עלמא: שני אלפים תהו, שני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח, ובעוונותינו שרבו, יצאו מהם מה שיצאו".

רש"י שם בסוגיא מחשב, כי אלפים שנות המשיח החלו מאה שבעים ושתים שנה לאחר חורבן בית המקדש.

ואומר על כך רבי חיים קניבסקי שליט"א, שהדברים נרמזים בפסוק "והיה עקב תשמעון", שכן המלה עקב עולה בגימטריא מאה שבעים ושתים בדיוק. וכך אומרת לנו התורה: "והיה עקב", בתנאי שתשמעון, כלומר, רק אם נשמע את המשפטים ונשמור אותם, אזי הגלות שלאחר חורבן בית המקדש השני תארך עקב – מאה שבעים ושתים שנים בלבד, אבל מה לעשות כי עוונותינו רבו, ואשר על כן, "עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לוא נושענו", ובגלל עוונותינו יצאו מהם מה שיצאו והפסדנו קרוב לאלף שבע מאות וחמשים שנות משיח.

"היום לפני שנתים הוציא צורר היהודים, השר מיכאל קוגלניציאנה, שהיה אז סגן נשיא מולדוביה ונעשה ראש ממשלה, צו לשלח מעבר לנהר דנוי את הרב הגאון הרב המלבי"ם. הוא חרק בשניו כחיית טרף וצעק על הרב שהיה כבול בשרשראות לפניו: 'המלך פקד עליך: לך, רד!'"

ובאותו יום לשנה הבאה, בשנת תרכ"ה, הברנש הפרוע הזה הזמן לבית המלך ונצטוו למסור את כל המסמכים שהיו תחת ידו, כי נגזר עליו לרדת מגדלותו. בראותו כי כלתה אליו הרעה מאת המלך נבהל, עזב את ארמון המלך אבל וחפוי ראש. חיש מהר נתפשטה הבשורה הטובה הזאת בין היהודים מוקירי הרב. ובשנת תרכ"ו, שנתים לאחר הארוע, גם הנסיך אלכסנדר קוזה נאלץ לעזוב את כס מלכותו. מאז ישב על כס השלטון ברומניה, לא רק שלא העניק הנחה ליהודי ארצו, אלא לא קיים אף אחת מההבטחות הרבות שהבטיח להם, ולא אכפת להם כלל התפטרותו, ובפרט לאחר עוונו הכבד שנשא עליו בגלל גרוש הרב". והנה מדה כנגד מדה – באותו היום ממש גם ראש הממשלה וגם הנסיך נאלצו לשלם על גרוש הרב.

"כי אם ליראה את ה' אלקיך" (י, יב)

מדוע הקדימה התורה יראת שמים לכל שאר המעשים? אומר **"דבש השדה"** שיכול האדם "ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך... לשמר את מצות ה'" – ולמרות הכל לעשות את הכל עבורו עצמו, כדי לזכות ליתר כבוד ותהלה, לפיכך מקדים הקב"ה ומציין את יראת השמים, כדי ללמדנו שכל מה שנעשה, עלינו לעשות עם יראת שמים, או אז יהיה פנוי לבנו אליו רעיונותינו יטהרו ויזדככו, וכל מטרתנו תהיה לעשות את רצונו.

על חשיבותה העצומה של יראת השמים וקדימותה לכל שאר המעלות, אנו מוצאים בספור שמובא בהגדה של פסח **"באהלי צדיקים"**:

באחד הימים פרצה בבית המדרש בראדום מריבה שנסבה אודות זהותו של החזן החדש שיבחר לבית הכנסת, לאחר פטירת החזן הקודם.

חלק גדול מן הקהל צדד במעמד כלשהו שנחן בקול ערב במיוחד, וחציו השני של הקהל הקדוש העדיף לתמוך בחזן אחר שהיה ירא שמים מאד.

לאחר שלא הצליחו להגיע לעמק השוה, החליטו לשאול את **רבי נתן דוד משידלובצה**. שמע הרבי את טענותיהם של אלו שבקשו חזן ירא שמים, ואחר את טענתם של האחרים, שבקשו את בעל הקול הערב, ואמרו כי באמצעות הקול הנאה שלו יצליח לעורר את הקהל

להתפלל בכונה גדולה יותר.

הרהר מעט ופנה אל הקהל: אלו הייתי סבור שהקב"ה צריך את הרחמים שלכם, הייתי פוסק שיש צורך בחזן שיעורר את רחמיכם, אך כל זמן שאתם צריכים את רחמי הקב"ה, מוטב שהחזן יהיה ירא שמים ויצליח לעורר את רחמי הקב"ה עליכם...

"וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה

מטר" (יא, יז)

אם יפתה לבבם של ישראל והם ינוהו אחר אלהים אחרים ויעשו הרע בעיני ה', בוא תבוא התוצאה המרה של חרון אף ה', אשר יגרם לעצירת השמים ולעוד יסורים רבים. משום כך, כאשר מתרגשות על האדם צרות אימות ונוראות, מחובתו לפשפש במעשיו, לבדוק מה רוצה ממנו הבורא יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה.

לאותם אסונות וצרות ישנה התחלה – נעוצה היא עמוק עמוק בתוך לבבו של האדם, כאשר הוא מסיר את לבו מעם ה', הוא מביא על עצמו את ההשלכה הישירה המגיעה בדמות אסונות וקשיים, ואם ברצונו להסיר מעליו את רוע גזר הדין, מחובתו לתקן את מקורם.

באחד הימים הגיע אל **רבי יצחק מוורקי** יהודי שבור לב אשר ספר כי הוא קפח את פרנסתו. השיבו הרבי מה שהשיבו. לאחר שפנה ללכת, אמר הרבי: "יהודי זה אמר את הסוף ללא ההתחלה".

תמהו הסובבים לפשר הדברים, והרבי המשיך בדבריו וישב את תמיהתם: חז"ל אומרים (קדושין פב ע"ב) "רבי שמעון בן אלעזר אומר: 'מימי לא ראיתי צבי קיץ וארי סבל ושועל חנוני, והם מתפרנסים שלא בצער, והם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני! מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער, ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער?'"

איך יתכן, מקשה רבי שמעון בן אלעזר, שהאדם, נזר הבריאה ותפארתה, מתפרנס בצער, ואלו הבהמות מתפרנסות בכבוד, ואינן צריכות לעמול לפרנסתן ולעסוק בייבוש קציעות, בסבלות או בחנוונות?

אין זאת – הוא משיב – "אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי", מעשיו הרעים של האדם הם אלו שגורמים לו לקפח את פרנסתו.

"בא זה וטען לפני" – סיים הרבי – "שהוא קפח את פרנסתו, ותמה אני מה עם חלקם הראשון של הדברים 'הרעותי את מעשי? האם גם עליהם נתן הוא את דעתו?!"

